

Datum van inontvangstneming : 18/12/2018

Zaak C-698/18

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

7 november 2018

Verwijzende rechter:

Tribunalul Specializat Mureş (Roemenië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

12 juni 2018

Verzoekende partij:

SC Raiffeisen Bank SA

Verwerende partij:

JB

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Hoger beroep tegen het vonnis van de Judecătorie Târgu-Mureş (rechter in eerste aanleg Târgu-Mureş, Roemenië) waarbij in eerste aanleg het door JB ingediende beroep werd toegewezen waarbij hij de rechter verzocht te verklaren dat sommige bedingen in de met SC Raiffeisen Bank SA gesloten overeenkomst voor een persoonlijk krediet oneerlijk waren en dat de krachtens deze bedingen gedane betalingen dienden te worden terugbetaald.

Voorwerp en rechtsgrondslag van het verzoek om een prejudiciële beslissing

Krachtens artikel 267 VWEU wordt verzocht om uitlegging van de twaalfde, eenentwintigste en drieëntwintigste overweging, alsmede van artikel 2, onder b), artikel 6, lid 1, artikel 7, lid 2, en artikel 8 van richtlijn 93/13/EEG, met het doel te bepalen hoe lang een kredietnemer van volledig ten uitvoer gelegde kredietovereenkomsten de hoedanigheid van consument behoudt.

Prejudiciële vragen

1. Staan de bepalingen van richtlijn 93/13/EEG van de Raad betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, met name de twaalfde, eenentwintigste en drieëntwintigste overweging en artikel 2, onder b), artikel 6, lid 1, artikel 7, lid 2 en artikel 8 van de richtlijn, een samenstel van gerechtelijke instrumenten toe, bij toepassing van het beginsel van procedurele autonomie in combinatie met de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid, bestaande uit een niet voor verjaring vatbare gewone juridische vordering met als oogmerk het vaststellen van het oneerlijke karakter van sommige bedingen in consumentenovereenkomsten en een persoonlijke, vermogensrechtelijke en voor verjaring vatbare gewone juridische vordering waarmee het doel van de richtlijn wordt nagestreefd, namelijk het wegnemen van de gevolgen van alle verbintenissen die voortvloeien uit en ten uitvoer worden gelegd uit hoofde van een beding waarvan is vastgesteld dat het oneerlijk is ten opzichte van de consument?

2. Indien de eerste vraag bevestigd wordt beantwoord: staan dezelfde bepalingen in de weg aan een uitlegging die voortvloeit uit de toepassing van het rechtszekerheidsbeginsel in civielrechtelijke rechtsverhoudingen volgens welke het moment van beëindiging van een kredietovereenkomst uit hoofde waarvan hij de hoedanigheid van consument had, het objectieve moment is waarop de consument het bestaan van een oneerlijk beding moest kennen of had moeten kennen?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht en rechtspraak

Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten: de twaalfde, eenentwintigste en drieëntwintigste overweging, alsmede artikel 2, onder b), artikel 6, lid 1, artikel 7, lid 2, en artikel 8.

Arresten van 30 mei 2013, [REDACTED] en [REDACTED] C-488/11, EU:C:2013:341, punt 44; 21 december 2016, [REDACTED] C-154/15, C-307/15 en C-308/15, EU:C:2016:980, punten 54, 69 en 70, en 6 oktober 2009, *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, punt 41.

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht, vaste rechtspraak, doctrine

Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (wet nr. 193/2000 inzake oneerlijke bedingen in tussen handelaren en consumenten gesloten overeenkomsten), opnieuw gepubliceerd in *Monitorul Oficial al României*, deel I, nr. 543 van 3 augustus 2012, zoals gewijzigd in 2014, met name de artikelen 1 en 2, relevant voor de definitie van de hoedanigheid van consument; artikel 6, dat inhoudt dat oneerlijke bedingen geen gevolgen sorteren voor de consument, alsmede de artikelen 12 en

14, die zien op het recht van consumenten die zijn benadeeld door in strijd met deze wet gesloten overeenkomsten om zich tot een rechter te wenden.

Codul civil 1864 (burgerlijk wetboek 1864, Roemenië), artikelen 993, 994, 1092, en Decretul nr. 167/1958 (decreet nr. 167/1958), artikelen 1, 2, 7 en 8, die tezamen aan de basis staan van het gelijkstellen, op grond van de doctrine en de vaste rechtspraak, van de niet-tegenwerpelijkheid van oneerlijke bedingen met het juridisch regime van de absolute nietigheid.

Ordonanța Guvernului nr. 9/2000 privind nivelul dobânzii legale pentru obligații bănești (verordening van de regering van Roemenië nr. 9/2000 inzake de hoogte van de wettelijke rente voor in geld uitgedrukte verbintenissen), artikel 2, volgens welke de wettelijke rente dient te worden betaald indien de schuld rentedragend is maar de rentevoet niet is aangegeven.

Ordonanța Guvernului nr. 13/2011 privind dobânda legală remuneratorie și penalizatoare pentru obligații bănești, precum și pentru reglementarea unor măsuri financiar-fiscale în domeniul bancar (verordening van de regering van Roemenië nr. 13/2011 inzake de wettelijke rente en de moratoire rente, alsmede tot regeling van bepaalde financieel-fiscale maatregelen binnen het bankwezen), waarbij Ordonanța Guvernului nr. 9/2000 (verordening van de regering van Roemenië nr. 9/2000) is ingetrokken en vervangen.

De verwijzende rechter presenteert ook een analyse van nietigheid als civielrechtelijke sanctie, de onderverdeling hiervan in absoluut en relatief, aan de ene kant, en in volledig en gedeeltelijk, aan de andere kant, alsmede de regeling en de rechtsgevolgen ervan, waaruit een reeks beginselen kan worden afgeleid, waarvan dat van de terugwerkende kracht en dat van het herstel in de vorige toestand in casu relevant zijn.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Op 26 juni 2008 zijn de kredietinstelling Raiffeisen Bank SA en JB een overeenkomst gesloten voor een persoonlijke lening ten belope van 4 168,41 EUR ten gunste van de kredietnemer, een natuurlijke persoon.
- 2 Volgens de bedingen van de overeenkomst was de kredietnemer verschuldigd (i) *afsluitkosten* ten bedrage van 121,41 EUR (3 % van de waarde van het krediet), volledig betaalbaar op de datum van de opname van het krediet, (ii) een variabele rente berekend volgens een formule genoemd in de „Algemene voorwaarden voor de afhandeling van banktransacties” waarvan de hoogte door de bank kon worden aangepast afhankelijk van de ontwikkeling van de financiële markt (de rentevoet was aanvankelijk 11,00 % en tussen 10,25 % en 12,00 % gedurende de looptijd van de overeenkomst) en (iii) maandelijkse administratiekosten van 0,39 % die werden berekend door het percentage toe te passen op de beginwaarde van het krediet, als vergoeding voor de bank voor het toezicht op het

gebruiken/terugbetalen van het krediet, alsmede voor de nakoming van alle andere verbintenissen die voor de bank uit de kredietovereenkomst voortvloeiden.

- 3 Volgens het op 26 juni 2008 afgegeven afbetalingsoverzicht zou de kredietnemer het krediet afbetalen in 84 maandelijkse termijnen, zodat het totale betaalde bedrag aan het einde zou uitkomen op 7 360,93 EUR. De overeenkomst is beëindigd in 2015, toen het krediet volledig was afbetaald.
- 4 Op 20 december 2016 heeft JB beroep ingesteld tegen de bank en een verklaring van recht gevorderd dat de bedingen in de kredietovereenkomst oneerlijk waren voor zover daarbij het volgende werd bedongen: (i) de mogelijkheid voor de bank om het rentepercentage te wijzigen, (ii) maandelijkse administratiekosten en (iii) afsluitkosten; dat deze bedingen nietig werden verklaard op grond van deze vaststelling; dat de op grond van deze bedingen betaalde bedragen zouden worden terugbetaald en dat hem de wettelijke rente zou worden betaald over de terug te betalen bedragen vanaf de datum waarop deze waren ontvangen tot de datum waarop zij feitelijk zullen zijn terugbetaald.
- 5 De bank heeft als verwerende partij de exceptie van het ontbreken van actieve procesbevoegdheid van verzoeker opgeworpen. Aangezien verzoeker het geding bijna een jaar na het aflopen van de contractuele betrekkingen tussen partijen heeft ingeleid, heeft hij, naar de mening van de bank, niet langer de hoedanigheid van consument.
- 6 De Judecătorie Târgu-Mureş heeft de vordering van verzoeker volledig toegewezen en diens hoedanigheid van consument erkend. De rechter in eerste aanleg heeft in aanmerking genomen dat noch Legea nr. 193/2000, noch richtlijn 93/13 expliciet bepalen welke sanctie dient te worden opgelegd indien wordt geconstateerd dat bepaalde contractuele bedingen oneerlijk zijn, maar beide verwijzen naar de niet-tegenwerpelijkeit ervan. Verder heeft deze rechter de kenmerken van deze niet-tegenwerpelijkeit gelijkgesteld met het juridisch regime van de absolute nietigheid en heeft hij het beginsel van de restitutio in integrum toegepast met betrekking tot de bedragen die zijn betaald op grond van de als oneerlijk beschouwde bedingen.
- 7 De verwerende partij heeft hoger beroep ingesteld tegen het vonnis van de Judecătorie Târgu-Mureş, waarbij zij haar exceptie omtrent het ontbreken van procesbevoegdheid van JB heeft herhaald.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 8 De verwerende partij in eerste aanleg, die hoger beroep heeft ingesteld, voert bovendien aan dat uit de tot nu toe gegeven uitlegging van het begrip „consument” niet blijkt gedurende welke tijdsperiode de hoedanigheid van consument in stand blijft in een situatie zoals die in het hoofdgeding, na de tenuitvoerlegging en beëindiging van de kredietovereenkomst. Het vaststellen van dit moment is echter bepalend voor de beslissing over de vorderingen die

accessoir zijn aan een beroep tot vaststelling van het oneerlijke karakter van contractuele bedingen, met als oogmerk de schadeloosstelling van de consument, gezien het feit dat er volgens de binnenlandse wetgeving een verjaringstermijn geldt voor dergelijke vorderingen.

- 9 JB stelt zich op het standpunt dat een persoon de hoedanigheid van consument verkrijgt op het moment van het sluiten van de kredietovereenkomst en deze hoedanigheid behoudt zolang de oneerlijke bedingen rechtsgevolgen sorteren voor zijn vermogenssituatie. De nationale vaste rechtspraak, waarin de niet-tegenwerpelijkheid van oneerlijke bedingen wordt gelijkgesteld met absolute nietigheid, die een niet voor verjaring vatbaar procesregime meebrengt, is volgens hem juist.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 10 In de opvatting van de verwijzende rechter is het voor de beslechting van het geding van belang vast te stellen wat de tijdspanne is waarin iemand nog als consument kan worden aangemerkt na beëindiging van de overeenkomst, alsmede wat eventueel in dit opzicht de relevantie is van de wijze waarop de overeenkomst wordt beëindigd (vervroegde aflossing of volledige nakoming binnen de termijn).
- 11 Hoewel de richtlijn stelt dat een oneerlijk beding *niet bindend is voor de consument*, in de zin dat de consument niet aan een dergelijk beding gehouden kan worden en het buiten beschouwing kan worden gelaten, hetgeen het begrip van *niet-tegenwerpelijkheid* impliceert, lijkt de sanctie van nietigheid, gezien de kenmerken van nietigheid en niet-tegenwerpelijkheid, veel meer in lijn te zijn met de in de richtlijn vastgestelde regels.
- 12 In de context van de uit hoofde van artikel 7, lid 2, van de richtlijn aan de lidstaten toegekende procedurele autonomie constateert de verwijzende rechter dat Legea nr. 193/200[0] weliswaar niet expliciet voorziet in de sanctie van nietigheid, maar lid 4 van artikel 12 ervan bepaalt dat het bestaan van de bij artikel 12, leden 1 tot en met 3, geregelde bestuurlijke procedures niet raken aan het recht van de consument om in het kader van een geding of door het opwerpen van een exceptie de nietigheid van het beding in te roepen.
- 13 Met betrekking tot het juridisch regime van openbare orde van het algehele stelsel van bescherming van de rechten van de consument, dat wordt bevestigd door de wettelijke bepalingen en in de vaste rechtspraak, volgens welke de nationale rechter niet alleen de mogelijkheid maar zelfs de verplichting heeft om ambtshalve bedingen te toetsen die mogelijk oneerlijk zijn, is het duidelijk dat de vaste rechtspraak georiënteerd is op de rechtsfiguur van de absolute nietigheid, die van openbare orde is.
- 14 De verwijzende rechter wijst erop dat het Hof zelf, in de hierboven aangehaalde arresten [REDACTED] en [REDACTED] en [REDACTED] heeft geoordeeld dat artikel 6, lid 1, van de richtlijn dient te worden beschouwd als een

norm die gelijkwaardig is aan de nationale normen die, in de binnenlandse rechtsorden, het karakter van normen van openbare orde hebben.

- 15 Op grond van deze gelijkstelling van de vaststelling dat de bedingen oneerlijk zijn met het juridisch regime van de absolute nietigheid kan een persoon die aanspraak maakt op de hoedanigheid van consument bij het sluiten van een kredietovereenkomst met een kredietinstelling zich derhalve altijd tot de rechter wenden, zonder dat er een verjaringstermijn van toepassing is, omdat het nagestreefde doel bestaat uit het wegnemen van de gevolgen van de oneerlijke bedingen.
- 16 In de onderhavige zaak heeft de consument geklaagd over het oneerlijke karakter van bedingen die onderdeel uitmaakten van een met een handelaar gesloten overeenkomst die reeds sinds ongeveer een jaar was beëindigd doordat de looptijd ervan was verstreken. Per deze datum sorteerden de betreffende bedingen niet langer gevolgen, hetgeen betekent dat het door de wetgever van de Unie en de nationale wetgever nagestreefde doel niet langer aan de orde is.
- 17 Zodra is geconstateerd dat een beding oneerlijk is, leidt de absolute nietigheid ervan er niettemin toe dat de overeenkomstige binnenlandse beginselen van toepassing worden, waaronder het beginsel van restitutio in integrum.
- 18 Omdat het recht om teruggave te vorderen van prestaties op grond van nietig verklaarde bedingen nauw verband houdt met de vaststelling van de nietigheid, in de zin dat dit recht pas ontstaat nadat is vastgesteld dat de bedingen nietig zijn, leidt dit ertoe dat persoonlijke vermogensrechtelijke vorderingen vanuit procedureel oogpunt gezien niet langer verjaren, wat de mogelijkheid biedt om te beslissen over de accessoire vordering (aangaande de restitutie van de prestaties), die in wezen voor verjaring vatbaar is. Deze vordering is geformuleerd in het dossier van het hoofdgeding strekkende tot vaststelling dat de bedingen van de overeenkomst oneerlijk waren, dat in wezen niet voor verjaring vatbaar is.
- 19 Omdat er geen redelijke tijdsspanne is vastgesteld waarbinnen de kredietnemer, na afloop van de kredietovereenkomst, als consument kan worden beschouwd, kan het gegeven dat de absolute nietigheid niet verjaart - nadat de bedingen oneerlijk zijn verklaard - worden aangewend om vermogensrechtelijke voordelen te verkrijgen, aangezien noch de Europese noch de nationale wetgever een doelstelling van openbare orde nastreefden, en met het risico andere beginselen te ondergraven, zoals dat van de rechtszekerheid.
- 20 Een dergelijke opheldering is noodzakelijk ook omdat de rechtsbetrekking tussen partijen na de beëindiging van de kredietovereenkomst tenietgaat en daarmee ook een einde komt aan de achtergestelde positie van de consument tegenover de verkoper of de leverancier vanuit het oogpunt van de economische macht, die zijn onderhandelingspositie verzwakt en leidt tot contractuele onevenwichtigheden.
- 21 Om te zorgen voor een evenwicht tussen het beginsel een hoog niveau van bescherming van de consument te garanderen en het beginsel van de

rechtszekerheid voert de verwijzende rechter, bij wijze van voorbeeld, aan dat de vermogensrechtelijke aanspraken die voortvloeien uit de toepassing van het regime van de nietigheid van een beding waarvan is vastgesteld dat het oneerlijk is, in een overeenkomst die al is beëindigd, vatbaar zou kunnen zijn voor extinctieve verjaring waarvan de termijn berekend kan worden op grond van een moment dat objectief kan worden vastgesteld, namelijk de beëindiging van die overeenkomst. In het nationale recht bedraagt die verjaringstermijn drie jaar.

- 22 Hoewel JB de vordering in de onderhavige zaak bijna een jaar na de afloop van de overeenkomst heeft ingediend, dus binnen de voor vermogensrechtelijke vorderingen gestelde nationale verjaringstermijn van drie jaar, en hij dus aanspraak kan maken op teruggave van de prestaties gedaan op grond van de bestreden bedingen, wijst de verwijzende rechter erop dat een kredietnemer in een parallelle zaak die op zijn rol staat, waarin identieke rechtsvragen worden opgeworpen en waarin hij een verzoek om een prejudiciële beslissing met een soortgelijke inhoud heeft gedaan (C-699/18), ongeveer elf jaar na afloop van de kredietovereenkomst (dus ruim na de termijn van drie jaar) een beroep heeft ingediend tot vaststelling van het oneerlijke karakter van bepaalde bedingen en tot teruggave van de op grond van deze bedingen gedane prestaties. In dat geval werd de overeenkomst beëindigd door vervroegde afbetaling van het saldo, onder de in de overeenkomst vastgelegde voorwaarden.
- 23 Indien een vordering zo laat wordt ingediend, zou volgens de verwijzende rechter het door de Europese en nationale wetgever beoogde doel van openbare orde en het particuliere belang van de consument om vermogensrechtelijke voordelen te verkrijgen die voortkomen uit de toepassing van het regime van nietigheid, de zekerheid van rechtsverhoudingen kunnen ondergraven en derhalve in strijd kunnen komen met het beginsel van de rechtszekerheid.